

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 10, Αρ. 1B (2019)

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ISBN 978-618-5335-06-9

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

10^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΟΙΚΤΗ
& ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΑΘΗΝΑ, 22 – 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2019

Διαμορφώνοντας από Κοινού
το Μέλλον της Εκπαίδευσης

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΟΙΚΤΗΣ & ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ 1, ΜΕΡΟΣ Β

Ζητήματα χρήσης της γλώσσας στις Τεχνολογίες
Πληροφορίας της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην
Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση:
Εμπειρίες από τα κοινωνικά δίκτυα

Αντωνία Κυριακουλάκου

doi: [10.12681/icodl.2356](https://doi.org/10.12681/icodl.2356)

Ζητήματα χρήσης της γλώσσας στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Εμπειρίες από τα κοινωνικά δίκτυα

Issues of the use of the language in Information and Communication Technology (ICT) in Open and Distance Learning: Experiences from social networks

Κυριακουλάκου Αντωνία

Πρόγραμμα Σπουδών Ισπανικής Γλώσσας και Πολιτισμού, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Προπτυχιακή Φοιτήτρια
std101364@ac.eap.gr

Abstract

Information & Communication Technologies (ICTs), such as web fora or teleconferencing, have found applications in Open and Distance Learning, based on the substitution of oral and live communication of the students with their teachers and fellow students through posting of text messages. This work is a case study of the abuse of language in social networks. Through examples of conversation between members of a particular internet group, language aberrations from the standard written language are detected, which have also been noticed in ICTs of Open and Distance Learning. The establishment of a unified regulatory framework in each University, is proposed, where directives of preventing already established pathologies in social media (such as Greeklish, capital lettering, no accenting, and emoticons and emojis), will be included, even in ICTs that resemble oral language, while the use of auto-correction and auto-filling tools which allow spelled, fast and efficient messaging, will be encouraged, provided that the user is able to spell without a computer. Through this framework, professors will ensure that students use ICTs to enhance their productivity, having proper expression of Greek language as a valuable tool.

Key-words: Social Networks, Language, Greeklish, Spelling, Emoticons, Emojis, Regulatory Framework.

Περίληψη

Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), όπως πχ Web fora ή τηλεδιασκέψεις, έχουν βρει εφαρμογές στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, όπου λειτουργούν στη βάση της υποκατάστασης της προφορικής και δια ζώσης επικοινωνίας φοιτητών με τους καθηγητές και συμφοιτητές τους, μέσω ανάρτησης γραπτών μηνυμάτων. Η παρούσα εργασία αποτελεί μία περιπτωσιολογική μελέτη της κατάχρησης της γλώσσας στα κοινωνικά δίκτυα. Μέσα από παραδείγματα συνομιλίας μεταξύ των μελών μιας συγκεκριμένης διαδικτυακής ομάδας, ανιχνεύονται διαφοροποιήσεις της γλώσσας από τον τυπικό γραπτό λόγο, που επίσης έχουν παρατηρηθεί και σε ΤΠΕ της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Προτείνεται η σύσταση σε κάθε ΑΕΙ ενός ενιαίου κανονιστικού πλαισίου ακαδημαϊκής γραφής, στο οποίο θα συμπεριληφθούν οδηγίες αποφυγής παθολογιών που έχουν ήδη παγιωθεί στα κοινωνικά δίκτυα, όπως Greeklish, κεφαλαιογράμματα γραφή, ατονισμός και εικονομηνύματα, ακόμα και σε ΤΠΕ που προσομοιάζουν τον προφορικό λόγο, ενώ θα ενθαρρύνεται η χρήση εργαλείων αυτόματης διόρθωσης και συμπλήρωσης λέξεων, που

επιτρέπουν την ορθογραφημένη, ταχεία και αποτελεσματική αποστολή μηνυμάτων, με την προϋπόθεση ότι ο χρήστης είναι σε θέση να ορθογραφεί εκτός υπολογιστή. Μέσα από το πλαίσιο αυτό, οι καθηγητές θα διασφαλίζουν ότι οι φοιτητές χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ για να ενισχυθεί η παραγωγικότητα τους, έχοντας την ορθή έκφραση της ελληνικής γλώσσας ως πολύτιμο εργαλείο.

Λέξεις-κλειδιά

Κοινωνικά Δίκτυα, Γλώσσα, Greeklish, Ορθογραφία, Εικονομηνύματα, Κανονιστικό Πλαίσιο.

*«Τὴ γλῶσσα μοῦ ἔδωσαν ἑλληνική.
τὸ σπῖτι φτωχικὸ στὶς ἄμμουδιές τοῦ Ὀμήρου...
Μονάχη ἔγνοια ἢ γλῶσσα μου στὶς ἄμμουδιές τοῦ Ὀμήρου...»
(Οδυσσεύας Ελύτης, «Ἀξιόν Ἑστί»)*

Εισαγωγή

Η γλώσσα, ως μέσο έκφρασης, δημιουργίας, απόδοσης εννοιών, κατάκτησης κοινωνικών και διαπροσωπικών σχέσεων των ανθρώπων, είναι ανοικτή, δυναμική, ενεργητική, διαρκώς ανατρεπτική, προσωπική και περικλείει την πλούσια περιπλοκότητα της επικοινωνίας (Shohamy, 2007). Ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι τρία είναι τα συστατικά στοιχεία ενός λόγου: ο ομιλητής, το θέμα για το οποίο μιλάει και, τέλος, αυτός στον οποίο απευθύνεται· αυτός, δηλαδή ο ακροατής, που είναι και ο τελικός στόχος του λόγου (σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἕκ τε τοῦ λέγοντος καὶ περὶ οὗ λέγει καὶ πρὸς ὃν, καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστιν, λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν) (Ross, 1959, p. 13). Ωστόσο, παρατηρείται συχνά, ο «πομπός» να ενδιαφέρεται τόσο πολύ για τον εαυτό του ως πηγή επικοινωνίας, για το μήνυμά του, ακόμη και για το μέσο που θα χρησιμοποιήσει για να το μεταδώσει, που δε λαμβάνει σχεδόν καθόλου υπόψη του τον «δέκτη» και αυτό συνιστά την αποτυχία της αναγνώρισης της σημασίας του δέκτη, στην αλυσίδα της επικοινωνίας (Lee, 1993). Στόχος αυτής της εργασίας είναι να εντοπίσει πρακτικές που ο λέγων πρέπει να αποφεύγει στα μηνύματά του, ώστε αυτά να μπορούν να προσληφθούν πιο αποτελεσματικά από τον αποδέκτη τους, όταν η επικοινωνία είναι διαδικτυακή.

Στις τελευταίες δεκαετίες, οι ψηφιακές τεχνολογίες προσέφεραν νέους τρόπους επικοινωνίας που ελαχιστοποιούν το χρόνο πραγμάτωσής της, αλλά και επιτυγχάνουν αμεσότητα και πληρότητα της κοινωνικότητας του ατόμου. Ήδη το 1974, οι Vin Cerf, Bob Kahn και Donald Davies δημιούργησαν το διαδίκτυο, ενώ οι πρώτοι προσωπικοί υπολογιστές εμφανίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Η ψηφιακή επανάσταση δημιούργησε ένα νέο τρόπο σκέψης, που μπορεί μὲν να αναμενόταν, αλλά δεν μπορούσε ακόμη να γίνει αντιληπτός (Flusser, 2011). Πλέον, ένα κείμενο δακτυλογραφείται και αμέσως βλέπει κανείς την ψηφιακή αποτύπωση της εικόνας των λέξεων.

Στη σύγχρονη εποχή, οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) έχουν εισέλθει σε όλες τις πτυχές της ζωής των πολιτών. Μία από τις κατηγορίες ΤΠΕ, είναι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως Facebook, Twitter, Google+, Myspace, LinkedIn, Instagram, Viber, κ.α., που αποτελούν σύγχρονο τρόπο επικοινωνίας, καλύπτοντας πλούσιο αριθμό θεμάτων, ανεξαρτήτως οικονομικού, μορφωτικού, πολιτιστικού επιπέδου του χρήστη. Η πιο δημοφιλής ΤΠΕ, η εφαρμογή Facebook, δημιουργήθηκε στο Χάρβαρντ, το 2004 από τους Mark Zuckerberg, Dustin Moskovitz, Eduardo Saverin, Andrew McCollum και Chris Hughes. Οι χρήστες αυτού του κοινωνικού δικτύου, εγγράφονται δωρεάν και έχουν τη δυνατότητα να δημοσιοποιούν προσωπικά τους δεδομένα, να αναρτούν μηνύματα, φωτογραφίες, βίντεο, κ.λπ. στον προσωπικό τους «τοίχο» ή «τοίχους» φίλων τους ή ομάδων χρηστών, να σχολιάζουν προϋπάρχουσες αναρτήσεις προσωπικού, κοινωνικού, πολιτικού, οικονομικού, επαγγελματικού, επιστημονικού, κ.λπ. ενδιαφέροντος, να ανταλλάσσουν σε πραγματικό χρόνο

προσωπικά μηνύματα με τους φίλους τους ή ομάδες αυτών, να ειδοποιούνται για νέες αναρτήσεις, να παίζουν παιχνίδια on-line, κ.λπ.

Μία άλλη βασική δραστηριότητα στην οποία έχουν εφαρμογές οι ΤΠΕ, είναι η εκπαίδευση. Ήδη, από τις αρχές του 21ου αιώνα, κατανοήθηκε διεθνώς η ανάγκη επένδυσης στην εκπαίδευση των μαθητών του σχολείου στη χρήση των ΤΠΕ, στο πλαίσιο του παγκόσμιου ανταγωνισμού (Rivero, 2006). Σταδιακά, η εκπαίδευση στο σχολείο αλλά και η εκτεταμένη χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης, έχει ως αποτέλεσμα οι νέες γενιές φοιτητών να είναι ήδη εξοικειωμένες στη χρήση ΤΠΕ. Ήδη, το 72,2% των Ελλήνων, ηλικίας 16–74 ετών, κάνουν πλέον χρήση ΤΠΕ και η τάση διείσδυσης τους, στην κοινωνία εξακολουθεί να είναι σταθερά ανοδική (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2018).

Στο νέο ευνοϊκό περιβάλλον, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί, η εκπαίδευση βρέθηκε μπροστά σε νέους ορίζοντες διάχυσης της γνώσης προς τους εκπαιδευόμενους, ιδιαίτερα δε προς τους φοιτητές της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Κάποιες από αυτές τις ΤΠΕ που χρησιμοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, όπως web fora ή εργαλεία τηλεδιάσκεψης (πχ Saba Meeting, Skype for Business), μπορούν εν δυνάμει να υποκαταστήσουν την προφορική επικοινωνία των φοιτητών με τους συμφοιτητές και τους καθηγητές τους, στην ανταλλαγή ερωτήσεων, απόψεων, γνώσεων, κ.λπ., μέσω γραπτών μηνυμάτων. Σε τέτοια περιβάλλοντα ΤΠΕ, λόγω της ομοιότητάς τους με τα κοινωνικά δίκτυα, της ταχύτητας της εξέλιξης της γραπτής διαλογικής συζήτησης και της ψευδαίσθησης ότι η εν λόγω επικοινωνία προσομοιώνει τον προφορικό λόγο, ο χρήστης μπορεί να θεωρήσει ότι αυτή η μορφή επικοινωνίας είναι «λιγότερο επίσημη», και να εφαρμόσει με μεγαλύτερη χαλαρότητα τους κανόνες του γραπτού λόγου, υποπίπτοντας έτσι σε καταχρήσεις της γλώσσας που συναντώνται συχνότερα στα κοινωνικά δίκτυα, αποκλίνοντας από τα ακαδημαϊκά πρότυπα.

Για αυτό το λόγο, η παρούσα εργασία θα ανιχνεύσει και θα αναδείξει την προέλευση κάποιων από τις πρακτικές, καταχρήσεις ή αποκλίσεις από την ορθή χρήση της ελληνικής γλώσσας, όπως αυτές εμφανίζονται στην ψηφιακή επικοινωνία μέσα από την εμπειρία που έχει αποκτηθεί από τα κοινωνικά δίκτυα, με σκοπό την αποφυγή των ακροτήτων αυτών στις ΤΠΕ της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Για να αναδειχθούν αυτές οι γλωσσικές παθογένειες στον μέγιστο βαθμό τους, επελέγη ένας «ακραίος» εκπρόσωπος «κακοποίησης» του ελληνικού λόγου, η ομάδα του Facebook «Ελληνίδες Μανούλες», μια κλειστή διαδικτυακή κοινότητα, ως επί το πλείστον χαμηλού μορφωτικού επιπέδου Ελληνίδων μητέρων μετεφηβικής ηλικίας, οι οποίες ανταλλάσσουν εμπειρίες, γνώσεις, συμβουλές κ.λπ. για τη διάπλαση των παιδιών τους, αλλά και για άλλα προσωπικά ή οικογενειακά ζητήματα. Από την άλλη, αγνοήθηκε σκοπίμως το περιεχόμενο των κειμένων της ομάδας αυτής, καθώς θεωρείται ότι στην ακαδημαϊκή κοινότητα το επίπεδο της γραπτής επικοινωνίας είναι από τη φύση του υψηλό.

Ανάλυση γλωσσικών αποκλίσεων

Greeklish

Η Αγγλική γλώσσα λειτούργησε de facto ως lingua franca του διαδικτύου, διότι η πληροφορική αναπτύχθηκε κυρίως στον αγγλόφωνο κόσμο (ΗΠΑ, Μ. Βρετανία, κ.λπ.), ειδικά δε το διαδίκτυο ξεκίνησε ως Αμερικανική στρατιωτική εφαρμογή (ARPAnet) (Tanenbaum, 1996). Καθ' όλον τον Ψυχρό Πόλεμο, απαγορεύονταν η εξαγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας του Πρώτου Κόσμου (ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες) στις χώρες του Δεύτερου Κόσμου (σοσιαλιστικές χώρες), βάσει της Συνθήκης CoCom (Yasuhara, 1991).

Λόγω της επικράτησης της Αγγλικής, για μεγάλο χρονικό διάστημα οι χρήστες υπολογιστών υποχρεώνονταν να χρησιμοποιούν λατινικό αλφάβητο, ακόμα και σε γλώσσες άλλων αλφαβήτων, όπως Ελληνικής, Αραβικής, Κινεζικής, κ.α., αφού οι υπολογιστές δεν υποστήριζαν τα αλφάβητά τους. Έτσι, παγιώθηκε στο διαδίκτυο, η αποτύπωση της Ελληνικής

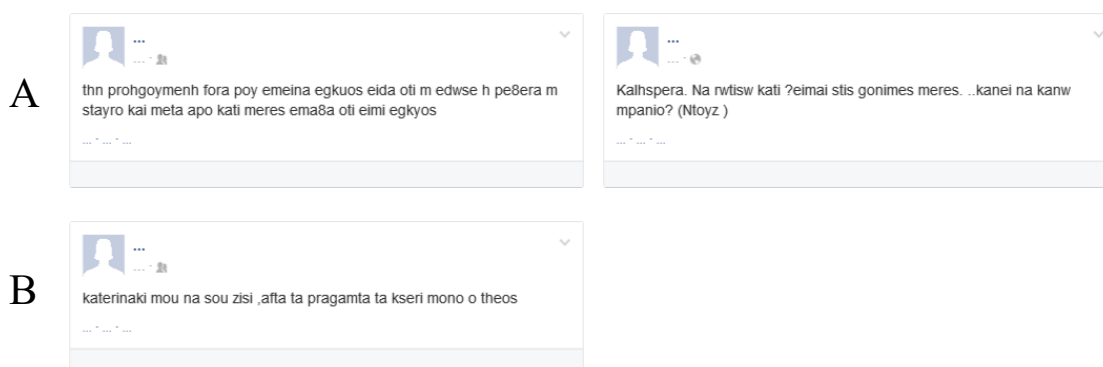
με λατινικούς χαρακτήρες, που ονομάστηκε Greeklish (εκ της λέξεως “Greek” και της κατάληξης της λέξεως “English”).

Στη χρήση των Greeklish, συντείνει και η οπτική σχέση λατινικών και ελληνικών χαρακτήρων, αφού το λατινικό αλφάβητο προήλθε -μέσω του ετροuscoικού- από το αλφάβητο της Κύμης (αποικίας των Χαλκιδαίων στην Κάτω Ιταλία), το οποίο ήταν παραλλαγή του ελληνικού αλφαβήτου (Εικόνα 1) (Haarmann, 2004; Jeffery, 1961, p. 79).

Εικόνα 1: Α) Επιγραφικό χάραγμα σε σκύφο της Ευβοϊκής αποικίας των Πιθηκουσσών (νησί στον κόλπο της Νεάπολης της Ιταλίας) (8^{ος} π.Χ. αιώνας). Β) Η επιγραφή Duepos σε κέρνο της Ρώμης δείχνει τις πρώτες γνωστές μορφές του παλαιού λατινικού αλφαβήτου (6^{ος} π.Χ. αιώνας)

Υπάρχουν δύο βασικές εκδοχές Greeklish: Η πρώτη βασίζεται στην αντιστοίχιση των γραμμάτων των δύο αλφαβήτων, μέσω της οπτικής τους ομοιότητας, επιτρέποντας έτσι την διατήρηση της ορθογραφίας (Εικόνα 2Α). Η δεύτερη βασίζεται στην ακουστική αποτύπωση των ελληνικών λέξεων, με τη χρήση των λατινικών γραμμάτων, χωρίς να υπολογίζει την αρχική ορθογραφία (Εικόνα 2Β), γεγονός που μπορεί να καλύπτει την εγγενή ανορθογραφία του χρήστη.

Εικόνα 2: Α) Μεταγραφή ελληνικών χαρακτήρων με αντιστοίχιση, πχ $\theta \rightarrow 8$, $\omega \rightarrow w$, $\eta \rightarrow h$, κ.λπ. Β) Μεταγραφή ελληνικών χαρακτήρων βάσει προφοράς, πχ $\theta \rightarrow th$, $\eta \rightarrow i$, $\epsilon\iota \rightarrow i$, κ.λπ.

Σε μεγάλα κείμενα, τα Greeklish τείνουν να γίνονται κουραστικά, δυσανάγνωστα και δυσνόητα, ενώ φανερώνουν ασέβεια του γράφοντος, τόσο προς τη γλώσσα, όσο και προς τον

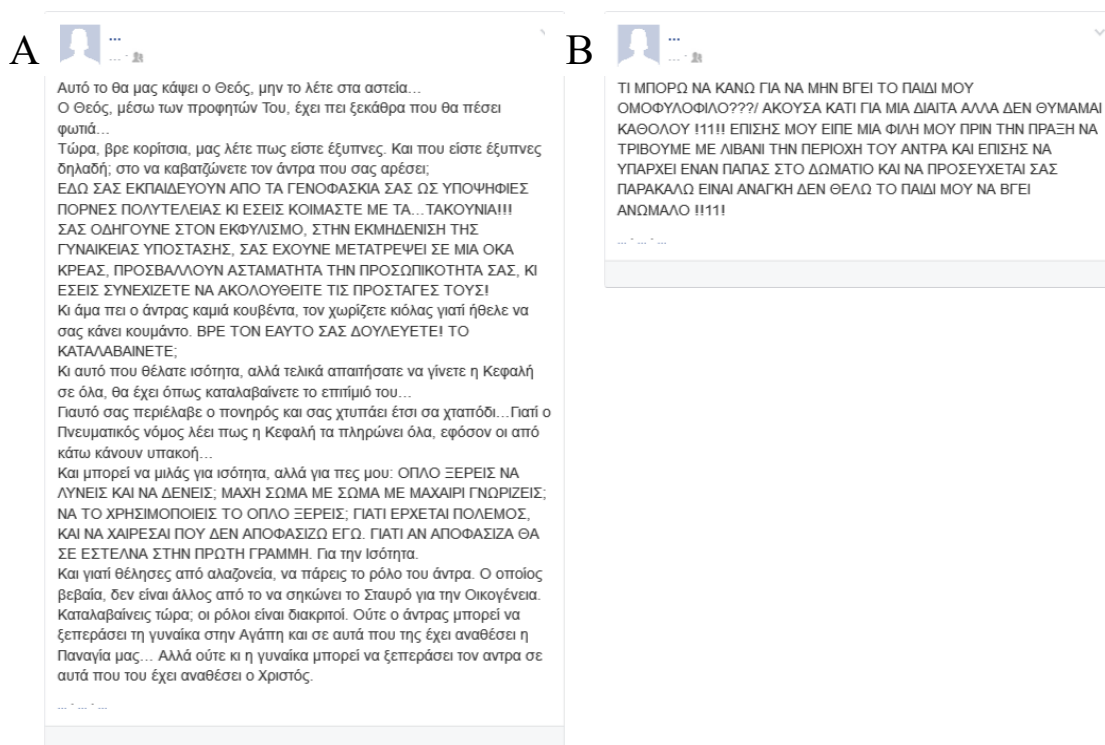

αναγνώστη. Για αυτό, δε χρησιμοποιούνται σε επίσημα έγγραφα, παρά μόνο στα δίγλωσσα, αποκλειστικά για τη μεταγραφή ελληνικών ονομάτων (ΕΛΟΤ, 2001).

Υπάρχει εμπορική εφαρμογή αυτόματης μεταγραφής της γλώσσας από τα Greeklish στα Ελληνικά (Institute for Language and Speech Processing, 2004), ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει και ένα βοηθητικό λογισμικό εκμάθησης της Ελληνικής, μέσω Greeklish (Karakos, Papaioannou, & Georgiadou, 2012).

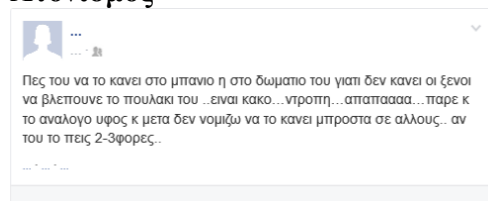
Κεφαλαιογράμματα γραφή

Είναι διεθνώς αποδεκτό ότι η λελογισμένη χρήση κεφαλαίων, υποδηλώνει έμφαση. Η κατάχρησή της, αντιβαίνει το *netiquette*, δηλαδή τους κανόνες δεοντολογίας και συμπεριφοράς των χρηστών του διαδικτύου (Hambridge, 1995), γιατί δημιουργεί ένταση στον αναγνώστη (Εικόνα 3). Στην Ελλάδα, παρατηρείται τελευταία, μια τάση αποκλειστικής χρήσης κεφαλαίων, από χρήστες συγκεκριμένης πολιτικής μερίδας, ως μίμηση της αρχαιοελληνικής κεφαλαιογράμματος γραφής που εφαρμόζονταν μέχρι και την κλασσική περίοδο, αλλά και ως τρόπο επίδειξης της «αντισυστημικής» οργής τους. Είναι ενδεικτικό του τρόπου που επιλέγουν κάποιοι για να κατασκευάσουν την εικόνα τους, ώστε να γίνουν αποδεκτοί, μέσω Facebook (Baron, 2008).

Εικόνα 3: Α) Αποτύπωση έμφασης, μέσω εναλλαγής μικρογράμματος και κεφαλαιογράμματος γραφής. Β) Κατάχρηση των κεφαλαίων, ως απόπειρα μίμησης της αρχαιοελληνικής κεφαλαιογράμματος γραφής. Βέβαια, ο «αρχαιοελληνικός» τρόπος γραφής του συγκεκριμένου χρήστη, αγνοεί τα ελληνικά σημεία στίξεως (;→?).

Ατονισμός

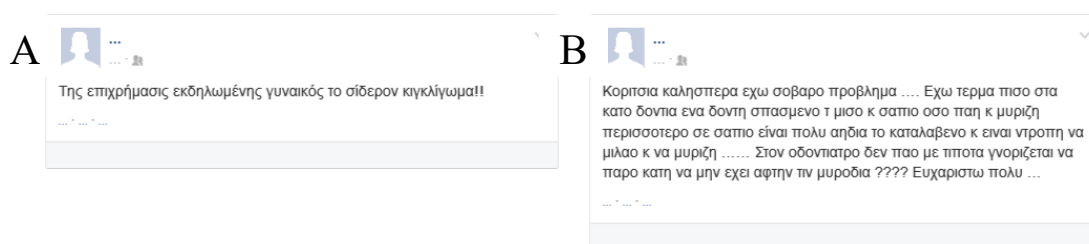
Εικόνα 4: Καθολικός ατονισμός

Η ανύψωση της φωνής σε μία συλλαβή μίας λέξης στον προφορικό λόγο, αποτυπώνεται στο γραπτό λόγο με τη χρήση ενός τόνου πάνω στο φωνήεν της συλλαβής αυτής. Το πολυτονικό σύστημα ξεκίνησε το 2ο αιώνα π.Χ., στην Αλεξάνδρεια από τον γραμματικό Αριστοφάνη τον Βυζαντινό και περιελάμβανε τρεις τόνους: οξεία, βαρεία και περισπωμένη. Το 1982, καθιερώθηκε το μονοτονικό σύστημα που περιλαμβάνει μόνο έναν τόνο, την οξεία.

Η χρήση τόνου είναι σημαντική για να ξεχωρίζουν αμέσως τα είδη των λέξεων (ουσιαστικά, ρήματα, επίθετα, κύρια ονόματα κ.λπ.) και η σημασία τους (πχ *πότε-ποτέ*). Ο μη τονισμός μπορεί να οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως απροσεξία, βιασύνη, ελλιπή γνώση ή κατανόηση των κανόνων τονισμού, δυσλεξία, κ.α. Στο διαδίκτυο, ο ατονισμός (Εικόνα 4) οφείλεται στη χρήση Greeklish, κεφαλαιογράμματος γραφής ή στη δυσκολία πληκτρολόγησης των τονισμένων φωνηέντων, αφού για αυτήν, απαιτείται ο συνδυασμός δύο ή και τριών πλήκτρων. Φαίνεται όμως, ότι σε κάποιο βαθμό, στον ατονισμό συντέεινε και η χρήση του μονοτονικού, αφού τέσσερα μόλις χρόνια μετά την καθιέρωσή του, το ατονικό εμφανίστηκε στο 15% των εντύπων (Χατζησαββίδης, 1986).

Ορθογραφία, Γραμματική, Σύνταξη

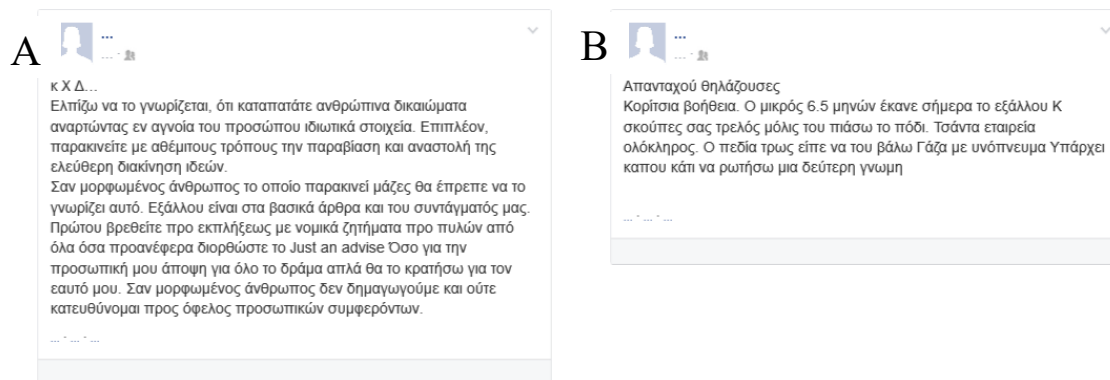
Το διαδίκτυο έδωσε τη δυνατότητα δημόσιας έκφρασης στους χρήστες, ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, άτομα που δεν έχουν ιδιαίτερες ικανότητες στην αποτύπωση του γραπτού λόγου, να επικοινωνούν γραπτά, με όλα τα συνεπακόλουθα, όπως ανορθογραφίες, μη τήρηση κανόνων γραμματικής και συντακτικού, σολοικισμοί (Εικόνα 5Α), αυθαίρετες συντομογραφίες (Εικόνα 5Β), κ.α. (Averianova, 2012).

Εικόνα 5: Α) Ανορθογραφία (*κιγκλίδωμα→κιγκλίδωμα*), γλωσσική άγνοια (*εκδιδομένης→εκδηλωμένης, σιδηρούν→σίδερον*), άγνοια γραμματικής και συντακτικού (*της επί χρήμασι→της επιχρήμασις*) σε μία έκφραση. Β) Αυθαίρετες συντομογραφίες (*το→τ και και→κ*).

Για να αποφεύγονται τυχόν ανορθογραφίες, οι περιηγητές διαδικτύου έχουν ενσωματωμένες εφαρμογές ορθογραφικού ελέγχου, που εντοπίζουν ανορθόγραφα γραμμένες λέξεις και προτείνουν διορθώσεις. Όμως, μπορεί να δώσουν λανθασμένες υποδείξεις (Εικόνα 6Α) που μόνο οι χρήστες με υψηλότερες γραμματικές γνώσεις, μπορούν να αναγνωρίσουν και να αγνοήσουν (Sorrentino, 2010). Χαρακτηριστικό είναι το ποίημα «Candidate for a Pullet Surprise», στην αγγλική γλώσσα, όπου 123 από τις 225 λέξεις του, χρησιμοποιούνται με εσφαλμένο τρόπο (Zar, 1994). Ενώ, σύμφωνα με τους αυτόματους ορθογράφους, το ποίημα αυτό είναι πλήρως ορθογραφημένο, οι περισσότεροι άνθρωποι είναι σε θέση να εντοπίσουν εύκολα τις ομόηχες λέξεις, που χρησιμοποιούνται εσφαλμένα αντί των νοηματικά ορθών.

Ένας άλλος τρόπος αποφυγής ορθογραφικών λαθών, που ταυτόχρονα αυξάνει την ταχύτητα πληκτρολόγησης μηνυμάτων, ειδικά μέσω κινητών, είναι η αυτόματη συμπλήρωση λέξεων. Η χρήση της, όμως, κυρίως από άπειρους ή ηλικιωμένους χρήστες, μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένες επιλογές λέξεων (Doub & Beh, 2012) και τελικά στη δημιουργία ενός κειμένου που βρίθκει σολοικισμών (Εικόνα 6Β).

Εικόνα 6: Α) Αναποτελεσματική χρήση αυτόματου ορθογραφικού ελέγχου. *γνωρίζετε→γνωρίζεται, - ο οποίος→το οποίο, Προτού→Πρώτου, advice→advise, δημαγωγούμε* (δεν υπάρχει στη μέση φωνή το ρήμα δημαγωγώ). Β) Αναποτελεσματική αυτόματη συμπλήρωση λέξεων: *εξαπλό→εξάλλον, και→Κ, σκούζει σαν→σκούπες σας, Τραντάζεται→Τσάντα εταιρεία, παιδίατρος→πεδία τρω, γάζα→Γάζα* (πόλη της Παλαιστίνης)

Εικονομηνύματα

Γλώσσα είναι ο κώδικας, βάσει του οποίου οι ιδέες για τον κόσμο, παρουσιάζονται μέσω συστήματος μηνυμάτων επικοινωνίας (Bloom, 1978), ενώ ομιλία είναι ένα πανανθρώπινο φαινόμενο, είδος επικοινωνίας με μεγάλη ποικιλία μορφών. Αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι γλώσσα είναι ένα αφηρημένο σύστημα, κώδικας μελών κοινής γλωσσικής κοινότητας, ενώ λόγος είναι η ατομική, στιγμιαία, παροδική πραγμάτωση της γλώσσας (de Saussure, 1916). Η γραπτή γλώσσα, τείνει να αποδίδει τον προφορικό λόγο, που είναι προϊόν σκέψης. Στη σύγχρονη κοινωνία, η μεταφορά γραπτών μηνυμάτων μπορεί να πραγματοποιείται με χρήση σημείων αλλά και συμβόλων (Τσαούσης, 1984).

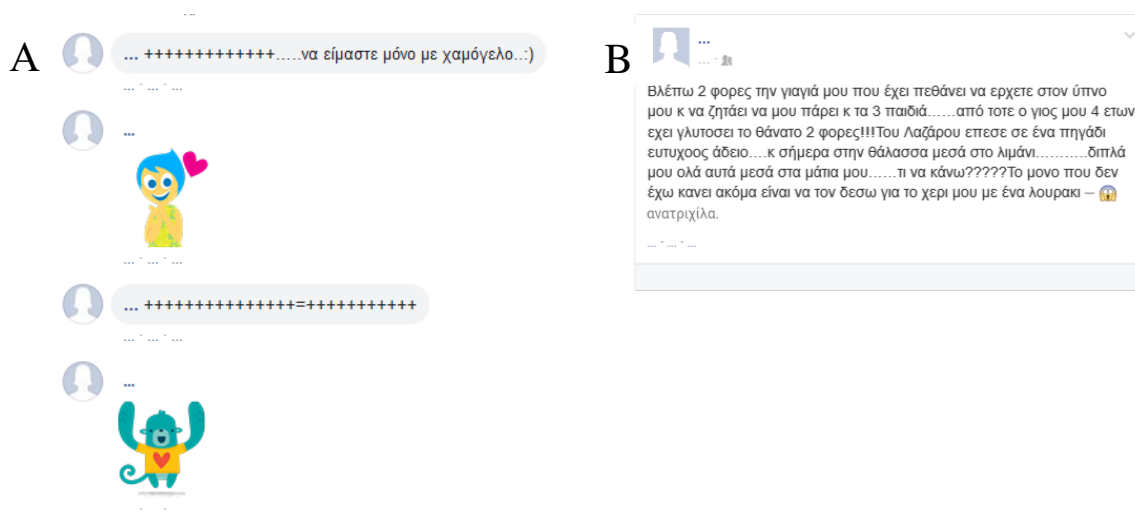
Εικόνα 7: Emojis και Emoticons

Η αναπαράσταση του τόνου της φωνής, που υποδηλώνει την έκφραση των συναισθημάτων, υποκαθίσταται με τη χρήση εικονομηνυμάτων. Τα εικονομηνύματα τείνουν να αποτυπώσουν εκφράσεις προσώπου και γλώσσας σώματος, ενώ προσπαθούν να ελκύσουν τον αποδέκτη, σε μία μη λεκτική επικοινωνία, αλλάζοντας και βελτιώνοντας την ερμηνεία. Εκφράζουν ένα εύρος θετικών και αρνητικών συναισθημάτων. Τα πρώτα εικονομηνύματα (emoticons) σχεδιάστηκαν από χρήστες του διαδικτύου, για να αποτυπώσουν τη χροιά της φωνής του προφορικού λόγου ή τη διάθεση του γράφοντος στο διαδίκτυο. Ήταν σύμβολα, όπως :) (χαρούμενος), :((λυπημένος), :P (κοροϊδευώ), ;) (κλείνω το μάτι), :((κλαίω), :/ (αβέβαιος), >:O (αναστατωμένος), :* (φιλώ), κ.λπ. που σήμερα έχουν αντικατασταθεί από τις αντίστοιχες εικόνες που μιμούνταν (emojis) (Εικόνα 7). Εκφράζουν ένα εύρος θετικών (Εικόνα 8Α) και αρνητικών (Εικόνα 8Β) συναισθημάτων.

Ομάδες χρηστών αποκτούν τη συνήθεια χρησιμοποίησης συγκεκριμένων εικονομηνυμάτων, αναπτύσσοντας τη δική τους κοινωνιόλεκτο. Χρησιμοποιούνται νέα εικονομηνύματα, όπως

χρησιμοποιούνται διαφορετικές λέξεις, επιφωνήματα, συντμήσεις γραμμάτων και αριθμών με λατινικά στοιχεία κ.λπ. και όλα σε συγκεκριμένο κοινωνικό κύκλο (Schnoebelen, 2012).

Εικόνα 8: Α) Έκφραση συναισθημάτων αγάπης και ενθουσιασμού. Β) Έκφραση συναισθημάτων φόβου και αποτροπιασμού.

Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η χρήση εικονομνημάτων προκαλεί αίσθημα θετικής επίδρασης στο χρήστη, που αντιλαμβάνεται τον πλούτο των πληροφοριών και τη χρησιμότητά τους, ενώ η χρήση τους δεν είναι απλά διασκεδαστική, αλλά και πολύτιμη προσθήκη στις επικοινωνιακές μεθόδους (Huang, Yen, & Zhang, 2008). Πρόσφατη, όμως, μελέτη έδειξε ότι ο χρήστης γίνεται λιγότερο συναισθηματικός, χρησιμοποιώντας εικονομνήματα (Robb, 2014).

Συμπεράσματα

Στα παραδείγματα που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία, ενυπάρχει διάσπαρτη η έννοια «της παρουσίας του εαυτού» (Goffman, 1959) ως μία τυπική κοινωνική δομή που υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι συνειδητά ή ασυνειδητά, παρουσιάζουν τους εαυτούς τους στους άλλους, σαν να επρόκειτο να είναι ηθοποιοί στην σκηνή. Η άποψη αυτή ξαναζωντανεύει από τους ερευνητές του διαδικτύου που μελέτησαν τη χρήση των διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης στην κοινωνική επικοινωνία, προτείνοντας ότι οι ιστότοποι είναι και αυτοί τόποι για δημιουργία εικόνων του τρόπου που επιθυμεί κανείς να τον εκλάβουν οι άλλοι (Baron, 2008). Θα μπορούσε κανείς να συμφωνήσει με την άποψη ότι η γλώσσα τείνει να μετουσιώνεται στον «καθρέπτη» της κοινωνίας στην οποία λειτουργεί και μάλιστα με δυνατότητα των μελών της, να την διαμορφώνουν και να την μεταλλάσσουν, γεγονός που αποδεικνύεται από την υπόθεση Whorf, που θεμελίωσε την άποψη ότι «η γλωσσική οργάνωση οριοθετεί και προσδιορίζει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε την εμπειρική πραγματικότητα» (Carroll, 1956). Η γλώσσα, ως μέσο επικοινωνίας στα κοινωνικά δίκτυα, φανερώνει στοιχεία μεταλλαγής στην αποτύπωση του προφορικού λόγου, διαστρεβλώνοντας τον παραδοσιακό τρόπο γραφής ή και αυτόν ακόμη της διαπροσωπικής συνομιλίας (Baron, 2008). Τα ψηφιακά μέσα επιτρέπουν την επέκταση της ανεπίσημης γραφής σε νέους τομείς της πρακτικής, και ως εκ τούτου, τη διαφοροποίηση του ύφους γραφής και τον πλουραλισμό των κανόνων της γραπτής γλώσσας (Androutsopoulos, 2011). Καθώς κανείς δεν μπορεί να καθοδηγήσει ή να διοικήσει μία ζούγκλα, τίθεται το ερώτημα εάν το διαδίκτυο είναι ικανό να καθοδηγήσει τους χρήστες, αφού θεωρείται καθαρό προϊόν Δαρβινισμού, ένα χαοτικό και μεταλλασσόμενο εργαλείο, όπου ο καθένας κάνει ό,τι θέλει (Clausen, 1997). Στην περίπτωση όμως της χρήσης των ΤΠΕ στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, είναι πολύ σημαντικό να δοθεί έμφαση από τα ίδια τα ΑΕΙ στον τρόπο που οι φοιτητές τους προσεγγίζουν τη χρήση των ψηφιακών κοινωνικών

δικτύων, ώστε από την μία πλευρά να βελτιώνουν το παραγωγικό τους επίπεδο, αλλά και από την άλλη να ενισχύουν την ορθή χρήση της ελληνικής γλώσσας, αντιμετωπίζοντας κάθε ανάρτησή τους σε ΤΠΕ που φέρει το λογότυπο του ακαδημαϊκού φορέα στον οποίο φοιτούν, ως επίσημο ακαδημαϊκό έγγραφο.

Διαπιστώνεται, όμως, ότι 25 χρόνια μετά την εισαγωγή των Windows 95, ενός σύγχρονου λειτουργικού συστήματος που υποστήριζε την ελληνική γραφή, τα Greeklish και ο ατονισμός εμφανίζονται να έχουν παγιωθεί στην καθημερινή διαδικτυακή πρακτική, ακόμα και αρκετών χρηστών που έχουν γεννηθεί μεταγενέστερα. Φοιτητές ασυνείδητα χρησιμοποιούν συχνά συντμήσεις λέξεων και κάνουν ορθογραφικά, γραμματικά και συντακτικά λάθη στον επίσημο γραπτό και προφορικό τους λόγο, επηρεασμένοι από τα κοινωνικά δίκτυα τα οποία τους εξοικειώνουν με αυτούς τους γλωσσικούς τύπους (Belal, 2014). Επιπλέον, οι χρήστες του διαδικτύου χρησιμοποιούν εικονομηνύματα για να εκφράσουν τον ψυχικό τους κόσμο, με υπεραπλουστευμένο και γρήγορο τρόπο, ως χαλαρή προσωπική μορφή διαδικτυακής επικοινωνίας, που δε συνάδει όμως γενικά με την ακαδημαϊκή γραφή.

Για την αποφυγή των γλωσσικών αυτών παθολογιών, τα ΑΕΙ οφείλουν να εκδώσουν οδηγίες, οι οποίες θα ενταχθούν σε ένα ευρύτερο Κανονιστικό Πλαίσιο Ακαδημαϊκής Γραφής, που θα δημιουργηθεί με βασικό άξονα την εφαρμογή ενός ενιαίου συστήματος καταγραφής παραπομπών και βιβλιογραφικών αναφορών, σύμφωνα με τις προδιαγραφές που θέτει η 6η έκδοση του συστήματος αναφοράς APA (American Psychological Association) (Σπανάκα, 2016). Συγκεκριμένα, προτείνονται:

Αγνόηση και διαγραφή του περιεχομένου κειμένων σε Greeklish, πρακτική που ήδη εφαρμόζεται σε πολλές ελληνικές σελίδες που διαγράφουν ανάλογα σχόλια αναγνωστών.

Εφαρμογή των οδηγιών του *netiquette*, που αφορούν και τη χρήση των κεφαλαίων γραμμάτων. Ενθάρρυνση χρήσης αυτόματης διόρθωσης και συμπλήρωσης λέξεων με έλεγχο του κειμένου πριν την αποστολή για αποφυγή ανορθογραφιών, ασυνταξιών, κακής επιλογής λέξεων και σολοικισμών.

Μηδενική ανοχή στις αυθαίρετες συντμήσεις λέξεων, επιτρέποντας μόνο τη χρήση αναγνωρισμένων συντομογραφιών, όπως «πχ», «κ.λπ» και «κα».

Εξοικείωση του χρήστη με το ελληνικό πληκτρολόγιο και ειδικά εκμάθηση πληκτρολόγησης τόνων, διαλυτικών και σημείων στίξεως, για την εξάλειψη του ατονισμού, που αποτελεί σοβαρή μορφή ανορθογραφίας.

Απαγόρευση χρήσης εικονομηνυμάτων.

Για την αείμνηστη Γαλλίδα Ακαδημαϊκό συγγραφέα και φιλελληνίστρια, Jacqueline de Romilly, τα αρχαία ελληνικά είναι μια καθολική και διαχρονική γλώσσα, από την οποία η σημερινή Ευρώπη αντλεί τις πολιτιστικές και λογοτεχνικές της ρίζες (de Romilly & Trédé-Boulmer, 2008). Η άποψη αυτή τίθεται ως επιστέγασμα της σπουδαιότητας της διατήρησης της ορθής χρήσης της σύγχρονης ελληνικής γλώσσας στον γραπτό αλλά και τον προφορικό λόγο, σε όλα τα περιβάλλοντα χρήσης της, στη σύγχρονη τεχνολογική ζωή. Εντέλει, η αποτύπωση ορθού γραπτού λόγου που απαιτείται για να μεταδοθούν ορθά οι επιστημονικές σκέψεις, είναι θέμα που άπτεται αφενός της μέριμνας της πολιτείας και της εγκύκλιας παιδείας και αφετέρου της ατομικής ευθύνης και αισθητικής του καθενός, ώστε μελλοντικά να εκλείψει το φαινόμενο να θυσιάζεται η αρτιότητα του διαδικτυακού λόγου, χάριν της ταχύτητας της επικοινωνίας.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον Καθ. κ. Γεώργιο Μικρό και τον Δρ Ιωάννη Μιχαλόπουλο για την επιστημονική τους καθοδήγηση, κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Βιβλιογραφία

- Androutsopoulos, J. (2011). Language change and digital media: A review of conceptions and evidence. In N. Coupland & T. Kristiansen (Eds.), *Language Standardisation in Europe*. Oslo: Novus.
- Averianova, I. (2012). The language of electronic communication and its implications for TEFL. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 34, 14-19. doi:10.1016/j.sbspro.2012.02.004
- Baron, N., S. (2008). *Always on: Language in an online and mobile world*. N.Y.: Oxford University Press.
- Belal, A. (2014). Influence of digital social media in writing and speaking of tertiary level student. (MA), BRAC University, Dhaka. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/a5da/007d8fd8b787bb8345dfb0b2226e0a7d8338.pdf>
- Bloom, L. (1978). *Readings in language development*. New York: John Wiley & Sons.
- Carroll, J. B. (1956). *Language, Thought, and Reality: Selected Writings of Benjamin Lee Whorf*. Cambridge: Technology Press of Massachusetts Institute of Technology.
- Clausen, H. (1997). Internet Information Literacy: Some Basic Considerations. *Libri*, 47(1), 25–34. doi:10.1515/libr.1997.47.1.25
- de Romilly, J., & Trédé-Boulmer, M. (2008). *Petites leçons sur le grec ancien* (Première ed.). Paris: Librairie Générale Française.
- de Saussure, F. (1916). *Cours de linguistique générale* (C. Bally & A. Sechehaye Eds.). Paris: Payot.
- Doub, W., & Beh, J. (2012). Typing over autocomplete: cognitive load in website use by older adults. Paper presented at the Proceedings of the 24th Australian Computer-Human Interaction Conference, Melbourne, Australia.
- Flusser, V. (2011). *Does Writing Have a Future?* Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Goffman, E. (1959). *The Presentation of Self in Everyday Life*. New York: Anchor Books.
- Haarmann, H. (2004). *Geschichte der Schrift* (2nd ed.). München: C. H. Beck.
- Hambridge, S. (1995). RFC 1855: Netiquette Guidelines. Retrieved from <http://tools.ietf.org/html/rfc1855>
- Huang, A. H., Yen, D. C., & Zhang, X. (2008). Exploring the potential effects of emoticons. *Inf Manage*, 45(7), 466-473. doi:10.1016/j.im.2008.07.001
- Institute for Language and Speech Processing. (2004). All Greek to me!™. Retrieved from <http://speech.ilsp.gr/greeklish/>
- Jeffery, L. H. (1961). *The local scripts of archaic Greece*. Oxford: Clarendon.
- Karakos, A., Papaioannou, J., & Georgiadou, A. (2012). Learning the Greek Language via Greeklish. *IxD&A Journal*, N.15, 31-39.
- Lee, D. (1993). CM109 Developing Effective Communications. MU Extension. Retrieved from <http://extension.missouri.edu/p/CM109>
- Rivero, V. (2006). Teaching your students: Building connections--through online learning and a rigorous curriculum--is a must for today's student. *Am Sch Bd J*, 193(9), 56-58.
- Robb, A. (2014). How Using Emoji Makes Us Less Emotional. *New Republic*. Retrieved from <https://newrepublic.com/article/118562/emoticons-effect-way-we-communicate-linguists-study-effects>
- Ross, W. D. (Ed.) (1959). *Aristotelis Ars Rhetorica*. Oxford: Oxford University Press.
- Schnoebelen, T. (2012). Do you smile with your nose? Stylistic variation in Twitter emoticons. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*, 18(2), 14.
- Shohamy, E. (2007). *Language Policy: Hidden Agendas and New Approaches*. Abingdon: Routledge.
- Sorrentino, J. (2010). Is Spell Check Creating a Generation of Dummies? Retrieved from http://www.education.com/magazine/article/spell_check/
- Tanenbaum, A. S. (1996). *Computer Networks* (3rd ed.). London: Prentice Hall International.
- Yasuhara, Y. (1991). The Myth of Free Trade: The Origins of COCOM 1945–1950. *Jpn J Am Stud*, 4, 127–148.
- Zar, J. H. (1994). Candidate for a Pullet Surprise. *J Irreproducible Results*, 13.
- Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2018). Έρευνα Χρήσης Τεχνολογιών Πληροφόρησης και Επικοινωνίας από νοικοκυριά και άτομα: Έτος 2018. Retrieved from <http://www.statistics.gr/documents/20181/d9b4517a-bbad-4c62-a4d9-f8d84a30a9e7>.
- ΕΛΟΤ. (2001). *Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 743: Πληροφορίες και τεκμηρίωση - Μετατροπή των Ελληνικών χαρακτήρων με χαρακτηριστές Λατινικούς*. Αθήνα: Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης.
- Σπανάκα, Α. (2016). Σύστημα APA: Βασικές Οδηγίες. Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας (ΕΕΥΕΜ).
- Τσαούσης, Δ. Γ. (1984). *Χρηστικό Λεξικό Κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Χατζησαββίδης, Σ. (1986). Ιδεολογικές αναζητήσεις στο χώρο των τονικών συστημάτων. *Αντί*(322), 47-48.